

בגרות בתנ"ך חמש יחידות

ישעיהו פרק נד

דודי זינגר

הקדמה:

הפרק מכיל שני קטעי נבואה אותם קוראים במהלך "שבע דנחמתא" – שבע הפטרות הנאמרות לאחר ט' באב. והן: "רני עקרה" (לפרשת כי תצא), ו"עניה סוערה" (לפרשת ראה).

בכל אחת מן הנחמות התייחסות למצב הקודם לגאולה, ולמצב בבוא הגאולה.

מדובר בהפטרות נחמה קצרות. במיוחד, אשר אינן עומדות בקביעת חז"ל במסכת מגילה הקובע שאורך הפטרה צריך להיות כ"א (21) פסוקים, אך היא עצמה מסייגת את דבריה שניתן לקצר את אורך הפטרה, אם הסתיים עניין שלם בפחות פסוקים.

הערה:

מנהג אשכנז הוא לקרוא את הפרק על שתי נחמותיו כהפטרה לפרשת נח בגלל אזכורה של שבועת ה' לנח לאחר המבול.

נבואת הנחמה הראשונה - "רני עקרה" - הפטרת "כי תצא" - פס' א'-י'

הנחמה הראשונה ניתנת לחלוקה לשני חלקים מרכזיים

חלק ראשון: מגלות לגאולה - עידוד העם בהבטחה לחזרת ישראל לארץ פסוקים א - ח דימויי ציון לאישה ותיאור מהפכים בחיי "אישה" זו

א רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחִי רְנָה וְצִהְלִי לֹא חָלָה
 בִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר ה' :
 ב הֲרַחֲבִי מְקוֹם אֹהֶלְךָ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל תַּחֲשֻׁכֵי
 הָאָרֶץ מִיִּתְרֶיךָ וִיתְדוֹתֶיךָ חֲזָקִי:
 ג כִּי יִמִּין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירֶשׁ וְעָרִים נְשֻׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ:
 ד אֶל תִּירָאִי כִּי לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל תִּכְלָמִי כִּי לֹא תִחְפְּרִי
 כִּי בִשֵׁת עֲלוֹמֶיךָ תִּשְׁכַּחִי וְחֲרַפְתְּ אֱלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד:
 ה כִּי בְעֲלִיךָ עֲשִׂיךָ ה' עֲבָאוֹת שָׁמוּ
 וְגֵאלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא:
 ו כִּי כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרְאָךָ ה'
 וְאִשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ:
 ז בְּרָגַע קִטָּן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ:
 ח בְּשִׁצְף קִצֵּף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ
 וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶתֶיךָ אָמַר גֵּאלֶךָ ה'

הערה:

בפסוקים א-ח הנביא מדמה את עם ישראל לאישה במצבים מצוקה שונים:

- עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחִי רְנָה וְצִהְלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר ה' (א)
 כִּי בִשֵׁת עֲלוֹמֶיךָ תִּשְׁכַּחִי וְחֲרַפְתְּ אֱלֻמְנוֹתֶיךָ (ד)
 כֹּאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרְאָךָ ה' וְאִשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס (ו)

הערה:

בנבואה מתוארים מהפכים:

ממצב של אישה עקרה, רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה	לאשה בעלת צאצאים רבים כִּי יִמִּין וּשְׂמֵאוֹל תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ
מאישה שוממה בְּנֵי שׁוּמְמָה	לאישה בעולה (הנשואה לבעל), מִבְּנֵי בְּעוּלָה
מצעירה מבוישת ואלמנה נכלמת לאישה כִּי בִשֵׁת עֲלוּמִיךָ תִּשְׁפָּחִי וְחָרַפְתִּי אֶלְמָנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי	אישה, הנשואה באושר כִּי בִשֵׁת עֲלוּמִיךָ תִּשְׁפָּחִי וְחָרַפְתִּי אֶלְמָנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי
מאישה נעזבת ועצובה כִּי כְּאִשָּׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבָת בְּרָגַע קָטָן עֲזַבְתִּיךָ	לאישה שזוכה לחסד ולרחמים וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶיךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֵתִיךָ

הערה:

נשים לב שהדימוי של כנסת ישראל כ"אשתו" של הקב"ה מופיע פעמים רבות בנבואה וכן בתפילות ובפיוטים.

הערה:

ניתן לחלק קטע זה לשלושה חלקים

חלק 1:

פסוקים א – ד פעולות שונות שנדרשת "האישה" (המדומה לעם ישראל) לעשות כתוצאה משינוי שיתחולל בחייה.

בפסוקים א-ד נדרשת "האישה" לפעולות שונות הנובעות מהשינוי שעתידי להתחולל במהלך חייה:

לשמוח - כי יהיו לה בנים רבים (פסוק א)

לבנות אוהל גדול ורחב - מפאת ריבוי הבנים שיכבשו את הארץ ויתיישבו בה (פסוקים ב-ג)

לא לירא ולא להתבייש - כי העבר יישכח בגלל השינוי במצבה (פסוק ד)

הערה:

הסבר הכתוב בעזרת המילה "כיי"

פס' א': רְנִי פְּצָחִי רְנָה צְהֲלִי, **כִּי** רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה

פס' ב' ג': הֲרַחֲבֵי מְקוֹם אֶהְלֶךְ אֶל תַּחֲשֶׁכִּי הָאָרֶץ מִיַּתְרֶךְ וַיִּתְדַתְּךָ חֲזָקִי:

כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשֹׁמֹת יוֹשְׁבֵי

פס' ד': אֶל תִּירָאִי וְאֶל תִּקְלָמִי, **כִּי** לֹא תִבוֹשִׁי **כִּי** לֹא תִחְפֹּי רִי **כִּי** בְּשֵׁת עֲלוֹמֶךָ תִּשְׁכָּחִי

וְחִרְפַּת אֶלְמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד:

הערה: היחס בין פסוק ב לפסוק ג' – משל ונמשל.

המלבי"ם:

וכל זה [בפסוק ב] משל את התרבות העם והתפשטותם, ומבאר הנמשל [בפסוק ג]

פירוש המלבי"ם מזמין אותנו לשים לב שחלק מן הפסוקים כתובים בלשון דימוי ומשל וחלקם מתארים מציאות בלשון שאינה משל.

לדוגמא פסוק ב הוא המשל

הַרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֵךְ אֶל תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ מִיִּתְרֵךְ וַיִּתְדַתֵּךְ חֲזָקִי:

ופסוק ג הוא נמשל

הַרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֵךְ אֶל תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ מִיִּתְרֵךְ וַיִּתְדַתֵּךְ חֲזָקִי:

חלק 2:

פסוק ה עומד במרכז הנחמה ומתוארת בו עוצמתו של הקב"ה, עליה מבוססת הבטחת השינוי המתואר בחלק הראשון ובחלק האחרון.

ה כִּי בְעֵלְיָךְ עֲשֵׂיךְ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ

וְגֵאֲלָךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָּל הָאָרֶץ יִקְרָא:

פסוק ה' מתאר את גדולת ה' גואל ישראל בבוא הגאולה ומבטיח את התממשותה, כפי שניתן ללמוד גם בפירוש רד"ק ואברבנאל:

הערה:

רד"ק

ה' צבאות שמו – והיכולת בידו כי הוא אדון צבאות מעלה ומטה.

הסבר: הרד"ק מתמקד בפירוש גדלות ה' מתוך המילה "צבאות" ה' הוא אדון צבאות שמים וארץ ומתוך כך יש בכוחו לממש את הבטחותיו לגאולת ישראל.

הערה:

אברבנאל

כי גואלך שהוא קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא בזמן ההוא לפי שיהפוך אל העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה', ולא יהיה אז בלבד אלהי ישראל כי אם אלהי כל הארץ. ומפני זה לא ירים איש מהאומות עוד את ידו ואת רגלו כנגדך כמו שעשו עד כה.

הסבר: אברבנאל מתמקד בפירושו בסוף הפסוק: "וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא"

בהתחלה ה' מתואר כגואל ישראל ובעקבות גאולת ישראל הוא יהיה אלוקי כל הארץ.

חלק 3:

פסוקים ו - ח מתארים את מצבה של עם האישה (המדומה לעם ישראל) בזמן הגלות ואת המהפך שיעבור בבוא הגאולה.

ו **כִּי כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קְרָאךָ ה'**

וְאֵשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמְאַס אִמְרֵי אֱלֹהֶיךָ:

ז **בְּרַגַע קָטַן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶךָ:**

ח **בְּשִׁצְף קִצְף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רַגַע מִמֶּךָ**

וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֵתִיךָ אִמְרֵי גֵאֲלֶךָ ה'

בפסוק ו מתאר הקב"ה את מצבו של עם ישראל (המדומה לאישה) בעבר, לפני בוא הגאולה

אבן עזרא (פסוק ו):

כי וגו' – ... אמר השם: "כאשה עזובה" היית "ועצובת רוח" שעזבה בעלה ... "ואשת נעורים כי תמאס אמר ה'", וכן היית.

הסבר:

עם ישראל מדומה לאישה שבעלה עזב אותה (עזובה), עצובה שבעלה כעס עליה.

בפסוקים ז - ח מתואר תהליך הגאולה תוך השוואה (ניגודית) בין ימי הגלות לימי הגאולה:

	ימי הגלות	ימי הגאולה
ז	בָּרַגַע קָטָן עֲזַבְתִּיָּךְ	וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶיךָ
ח	בְּשִׁצְף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָּנַי רָגַע מִמֶּךָ	וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר גְּאֻלְךָ ה'י

הערה:

ההשוואה היא ניגודית:

- בגלות מדובר ברגע שהוא קטן, ובגאולה מדובר על (רחמים) גדולים, ועל (חסד) עולם (רש"י: "שיתקיים עד עולם").
- בגלות מדובר על עזיבה והסתרה, ובגאולה מדובר על קיבוץ (אקבצך)
- בגלות מדובר על שצף קצף, ובגאולה על רחמים וחסד

הערה:

נשים לב, שגשוגו של עם ישראל נובע מרחמי ה' עליו.

מלבי"ם, שחי לפני נוראות השואה, הציע הסבר לדברי הנחמה ולפיו בפרספקטיבה של ימי הגאולה "דע כי העזיבה הזאת תחשב כאילו לא נמשכה רק רגע קטן לעומת גודל התשועה".

הסבר: הסבל בגלות ייחשב קטן כאשר תבוא הגאולה בהשוואה לגודל הגאולה.

שאלה למחשבה: מה שמעורר שאלות קשות - האמנם הסבל בגלות/השואה נחשב

רגע קטן?

חלק שני:

שבועת ה' לנצחיות הברית בינו לבין ישראל :

בפסוקים ט-י מוצגת שבועת ה' לשמור לנצח על הברית בין ה' לבין עמו.

ט כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ

כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך:

י כי ההרים מושו והגבעות תמוטינה

וחסדי מאתך לא מוש

וברית שלומי לא תמוט

אמר מרחמך ה' :

ההשוואה לשבועה בימי נח :

ט כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ

כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך:

הסבר: 'כי מי נח זאת לי' - הנביא משווה את הברית עם ציון על אי הישנות הגלות

לברית שנכרתה עם נח על אי הישנות המבול.

הערה:

הרב יעקובסון בספרו חזון המקרא מציג את השווה והשונה בין שתי השבועות.

השווה: הבטחת המבול וההבטחה לגאולה הגיעו לאחר חורבן, בימי המבול הארץ נחרבה ובימי הגלות עם ישראל עבר חורבן, בשני המקרים ההרס והחורבן הביא להבטחה לצמיחה וגאולה נצחית.

השונה:

1. בימי נח הברית היא כלל עולמית אוניברסלית, בעוד אצל ישעיהו הברית היא עם עם ישראל.
2. בעוד שההבטחה לאנושות מצומצמת להבטחת קיום - האנושות לא תושמד. ההבטחה לעם ישראל כוללת גם - הבטחה לחסד, שלום ורחמים תמידיים מאת ה'.

הערה:

ההבטחה שהברית בין ה' לעם ישראל הוא נצחית ועם ישראל לא יכחד היא רעיון חשוב, והיא הייתה "צידה לדרך" בימי ההיסטוריה הארוכים בגלויות השונות.

הערה:

מתוך דברי הרב יעקובסון ניתן להבין מדוע בחר הנביא להתייחס דווקא לשבועה מימי נח ולא לשבועות של הקב"ה לאבות, שהשוואה לשבועה לנח מבליטה את השוני בין ההבטחה האוניברסלית לכלל העולם להבטחה לעם ישראל שהיא כוללת חסד, שלום ורחמים.

הערה:

ההבטחה שהי' לא יעזוב את עם ישראל הינה מענה לטענה הראשונית והבסיסית של הנצרות שהי' זנח את עמו וכרת ברית חדשה עם כל יושבי תבל הבוחרים בנצרות.

נבואת הנחמה השניה – "עניה סוערה" – הפטרת פרשת ראה

מגלות לגאולה - תיאור יציבות ושפע חומרי ורוחני בזמן הגאולה.

יֵא עֲנִיָּה סְעָרָה לֹא נִחְמָה

הִנֵּה אֲנֹכִי מֵרְבִיץ בְּפוֹךְ אֲבֹנֶיךָ וַיִּסְדָּתֶיךָ בְּסַפִּירִים:

יב וְשִׁמְתִי בְּדָכָד [דעת מקרא: אבן טובה] שְׁמִשְׁתֶּיךָ [פינות החומות]

וְשָׁעֲרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח [אבנים מבריקות]

וְכָל גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי חֶפֶץ:

יג וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

הערה:

הנבואה פותחת בדימוי מצבו של עם ישראל בגלות ועוברת מיד לתיאור ימי הגאולה.

– בימי הגלות

"עֲנִיָּה סְעָרָה לֹא נִחְמָה"

ציון המיואשת בעת הגלות משולה לאשה ענייה אומללה, "שלבה סוער ברובי צרות"

רש"י: "נודדת ממקום למקום"

דעת מקרא: ללא מנחם.

ובימי הגאולה - מתאר הנביא שפע חומרי ורוחני :

יא...הִנֵּה אֲנֹכִי מֵרְבִיץ בַּפּוֹךְ אֲבִיךָ וַיִּסְדְּתִיךָ בַּסְּפִירִים :
יב וְשִׁמְתִי בְּדָכָד שְׁמִשְׁתִּיךָ וְשָׁעַרְיָךְ לְאֲבִי אֶקְדָּח וְכָל גְּבוּלְךָ לְאֲבִי
חפץ :

בפסוקים יא-יב מתוארות האבנים היקרות שמהן תבנה העיר (ספירים, כדכד (אבן טובה), אבני אקדח (אבנים מבריקות)- שפע חומרי.

בפסוק יג מתואר מצב הבנים של העיר החרבה כהולכים בדרכי ה' וזוכים בשלום- שפע רוחני.

הערה:

ר' יוסף קרא: "למודי ה' - מלומדים ללכת בדרכיו"

הסבר: הרב יוסף קרא מסביר את המושג " למודי ה'" אותם הבנים אשר מיומנים בהליכה בדרכי ה', מתוך פירוש זה ניתן ללמוד על הדרישה מאיתנו ללמוד ללכת בדרכי ה' ומתוך כך הדבר יביא לשלום.

הבטחת הגנה ובטחון בימי הגאולה

בפסוקים יד - יז מובטחים לעם ישראל הגנה ובטחון בימי הגאולה

יד בְּצַדְקָה תִּכְוֶנֶנִי

יח רַחֲמֵי מַעֲשֶׂיךָ כִּי לֹא תִירָאֵי וּמִמְחַתָּה כִּי לֹא תִקְרַב אֵלַיךָ :

יט הֵן גּוֹר גּוֹר אֶפֶס מֵאוֹתֵי מִי גֵר אֶתְּךָ עֲלֶיךָ יְפוֹל :

כז הִנֵּה אֲנֹכִי בְּרֵאתִי חֶרֶשׁ נִפְחַ בְּאֵשׁ פָּחַם וּמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ

כח וְאֲנֹכִי בְּרֵאתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל :

כט יֵז כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל לְשׁוֹן תְּקוּם אֶתְּךָ לְמִשְׁפַּט תִּרְשִׁיעֵי

לז זֹאת נִחְלַת עֲבָדֶי ה' וְצַדִּיקְתֶּם מֵאֵתִי

נאם ה' :

הערה:

משמעות ההבטחות:

וממחפתה כי לא תקרב אליך; - לא תראי אפי' פחד ויראה לא יהיה לך
כל כלי יוצר עליך לא יצלח; - אין אויב שיוכל לנצח אותך. (כלי יוצר - עלי מלחמה)
וקל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי- גם בעולם המשפט תנחלו הצלחה.

יד בצדקה תכונני

רחקי מעשק כי לא תיראי וממחפתה כי לא תקרב אליך:

הערה:

בפסוק יד מוזכרים צדקה ועושק.

א. יש פרשנים שראו בפסוק הבטחה שלעתיד לבוא עם ישראל ינהג בצדקה
ובישר.

דעת מקרא

יש כאן הבטחה, שבוני ירושלים יבנו בצדקה. ולא יעשקו לא את הפועלים
הבנאים ולא את העם כדי לבנותה... שאף על פי שתהא בניתה של ירושלים
בחומרים יקרים מאד כספירים [הנה אנכי מרביץ בפיך אבניך ויסדתיך
בספירים] לא יהא שם עושק.

ב. ויש שראו בפסוק תביעה מישראל לנהוג בצדקה.

רד"ק

בצדקה – בצדקה שתעשי תהיי נכונה בגדולה לעולם ותהיי רחוקה מעשק בני

ההבדל בין שתי הקריאות הללו נוגע בשאלה האם הביטחון של עם ישראל בימי
הגאולה מותנה במעשי הצדקה של העם, או שהנבואה מתארת את הביטחון לו יזכה
עם ישראל בעתיד לבוא מבלי להתנות ביטחון זה בדרישה כלשהי.

טו הן גור יגור אָפֶס מְאוֹתֵי מִי גַר אֶתְךָ עֲלִיךָ יפּוֹל:

הסבר:

השורש 'גור' יכול להתפרש בשני משמעויות שונות:

א. במשמעות של פחד - כוונת הפסוק לומר ש"אין להתירא (לגור) משום דבר אלא מה' לבדו (אָפֶס מְאוֹתֵי)". וכן אין לפחד (מִי גַר?) מהמאיימים לפגוע בישראל (עליך יפול)

ב. במשמעות של מגורים. כל אומה ולשון שיבא לגור אתך שלא מדעתי ושלא מרצוני, כל מי שגר אתך עליך יפול. (הרב יוסף קרא).

טז הִנֵּה אֲנֹכִי בְרֵאתִי חָרָשׁ נִפְחַ בְּאֵשׁ פָּחַס וּמוֹצִיא כְּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאֲנֹכִי בְרֵאתִי

הסבר:

הנביא מנמק את ההבטחה לבטחון בטיעון שחוזר פעמיים:

הִנֵּה אֲנֹכִי בְרֵאתִי- הקב"ה הוא זה שברא את היכולת של האדם לייצר כלים,

וְאֲנֹכִי בְרֵאתִי - הקב"ה הוא זה שברא גם את כלי המשחית, ועל כן הוא גם מסוגל למנוע מפגיעתם של אותם כלים.

השוואה בין הנחמות

שתי הנחמות מופיעות זו אחר זו אולם אין לדעת אם נאמרו על ידי הנביא בעת אחת כנבואה אחת, או אולי מדובר בשתי נבואות בעלות נושא משותף שנאמרו על ידי הנביא ישעיהו בהזדמנויות שונות ואוחדו על ידו לפרק אחד.

ניתן להשוות בין שתי הנבואות ולזהות בהן קווי דמיון ושוני

הדמיון בין הנחמות:

- בשתיהן מתוארת ציון כאישה מסכנה
- בשתיהן הגאולה והתיקון מתוארים בדימוי של בניה של האישה
- בשתיהן קורא הנביא לציון לא לירא: 'אל תיראי כי לא תבושי' (ד) - 'רחקי מעושק כי לא תיראי'.

השוני בין הנחמות:

- בנחמת "רני עקרה" בניית הארץ מתוארת בדמות אהלים וב"עניה סערה" בבניית אבנים.
- בנחמת "רני עקרה" מדובר על עקרה שמובטחת לה המשכיות בבנים רבים (פסוק א), הדגש בנבואה הוא על ריבוי הבנים; ב"עניה סערה" ישנה הבטחה לשלמותם הרוחנית והפיזית של הבנים (פסוק ג)

שתי הנחמות כנבואה אחת

יש שראו בנחמות שתי נבואות נפרדות, רבי אליעזר מבלגנאצי, ראה בשתי הנחמות נבואה אחת והצביע על ההתפתחות הקיימת בין שני חלקיה.

ר' אליעזר מבלגנאצי:

וכלפי שתפס למעלה לשון 'אהלי וימשכן' (לעיל , ב), שהוא יישוב עראי וטלטול וצער בתחילת קבוץ בניה, אומר לנחמה אחרי כן בבנין קיים לעולם, שלא תצטער ותיטלטל עוד.

- מול האהלים והמשכנות העראיים בתחילת הפרק מדובר עכשיו על מבנים יציבים ומפוארים.

- שני חלקי הנבואה מהווים לדעתו שני שלבים של הגאולה – הראשון, "בתחילת קיבוץ בניה", והשני, עם השלמת תהליך הגאולה

בהמשך לדבריו ניתן לראות את הריבוי הפיזי של הבנים בנבואה הראשונה כשלב ראשון של הגאולה, ואת ההבטחה שהבנים יהיו למודי ה' כשלב שני של הגאולה.

ההבדל בין הנחמות מדגיש את קיומם של שלבים שונים בגאולה והיבטים שונים הקיימים בה. ההתפתחות בין הנחמות מלמדת על כך שבסופו של דבר ישיבתם של ישראל בארץ תהיה יציבה (במקום אוהלים מבנים מפוארים) והם יזכו לשלמות רוחנית.